

امارت اسلامی افغانستان

وزارت ارشاد، حج و اوقاف

ریاست ارشاد و انسجام مساجد

موضوع خطابت روز جمعه

و تقریر و بیان تحریر شده که به تمام خطباء مرکز و ولایات

به هر دو زبان ملی کشور (دري و پشتو) ارسال میگردد

۲۱ / رجب المرجب / ۱۴۴۵ هـ، ق ۱۳ / دلو / ۱۴۰۲ هـ، ش

زکاة یک فریضه مهم اسلام است ، که در اداء نکردن آن

جزاهای سنگین بیان شده اند.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

إن الحمد لله، نحمده، ونستعينه، ونستغفره، ونعوذ بالله من شرور أنفسنا وسيئات أعمالنا، من يهده الله فلا مضل له، ومن يضلل فلا هادي له، وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، وأشهد أن محمداً عبده ورسوله، صلى الله عليه وعلى آله وأصحابه، ومن تبعهم بإحسان إلى يوم الدين وسلم تسليماً كثيراً، أما بعد:

قال الله سبحانه وتعالى: (إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأَبْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ) التوبة: ۶۰

اگرما در مورد مال و دارائی فکر کنیم میدانیم که مال در حقیقت ملکیت الله تعالی است و مال وسیله زندگی است نه هدف زندگی، معیار برتری در بین مردم اعمالشان است نه اموال ایشان. همچنان در عین وقت مال فتنه و امتحان است که داشتن مال از برای صاحب آن امتحان و نداشتن مال از برای فقیر امتحان است.

از طرف دیگر الله تعالی انسانها را یکسان پیدا کرده است بعضی را مالدار و غنی پیدا کرده است و بعضی دیگر را فقیر و مسکین پیدا کرده است طوری که الله تعالی فرموده است: (نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ مَعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا) [الزخرف: ۳۲] ترجمه: - مائیم که اسباب گذران ایشان را در زندگی دنیا تقسیم کرده ایم.

و در آیه مبارک دیگر آمده است: (وَاللَّهُ فَضَّلَ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ فِي الرِّزْقِ) [النحل: ۷۱]. ترجمه: و الله برخی شمارا بر برخی در روزی برتری داده است.

که در این حکمت بزرگ الله تعالی نهفته است که یکی از حکمتهای آن این است که فقیران و مالداران را محتاج یک دیگر گردانده است تا اینکه ماشین زندگی به حرکت بیاید. مثلاً: مالدار را به انرژی و کار فقیر محتاج کرده است و فقیر را به پول و مال محتاج نموده است.

علاوه بر آن برای فقیر و مسکین در مال سرمایه دار حق واجب مقرر کرده است که آن عبارت از زکات است. زکات حق فقراء و مساکین است و این کدام منت، تحفه و مهربانی مالدار نیست بلکه این حق واجب فقراء است بالای اغنیاء، و الله تعالی جامعه انسانی را به شکل یک خانه پیدا کرده است که یکی دیگر را کفالت کنند و حوائج آن را برآورده نمایند.

طوریکه الله تعالى فرموده است: (وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَّعْلُومٌ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ) المعارج: (۲۵)

ترجمه:- آنها که در اموالشان حق معلوم و سهم مشخصی است برای تقاضا کنندگان و محرومان.

پس در این جمعه موضوع تقریر و بیان ما زکات است و زکات یک فریضه مهم اسلام است که در صورت اداء نکردن آن وعید و جزای سنگین بیان شده است.

حکم زکاة:

زکات رکن سوم عملی اسلام و فریضه مهم اسلام است که در سال دوم هجری در ماه شوال فرض شده است، زکات آن فریضه دینی هست که در تمام ادیان آسمانی موجود بود. و زکاة به کتاب الله، سنت نبوی و به اجماع امت فرض است.

الله تعالى میفرماید: {وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاٰعِينَ} البقرة: ۴۳

ترجمه:- و نماز را برپا دارید و زکاة را بپردازید و با نماز گزاران نماز بگذارید.

و در آیه مبارکه دیگر می آید: {وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَمَا تُقَدَّمُوا لِنَفْسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ} البقرة: (۱۱۰)

ترجمه:- و نماز را برپا دارید و زکاة را بدهید و آنچه را که برای خود پیش میفرستید پاداش آن را نزد الله می یابید، الله به آنچه می کنید بینا است.

کلمه زکاة در قرآن کریم با کلمه نماز در (۸۲) جای یکجا پیوسته ذکر شده است که بر اهمیت اداء کردن و ضرورت آن دلالت میکند.

الله تعالى پیامبر خود را امر میکند که از ایشان زکاة را بگیر: {خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَّلَاتِكَ سَكَنٌ لَّهُمْ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ} التوبة: ۱۰۳

ترجمه:- و از مالهای آنها زکاة بگیر تا آنها را پاک سازی و پرورش دهی و در حق آنها دعای خیر کن زیرا دعای تو مایه آرامش دل و جان آنها است و الله شنوا و دانا است.

همچنان در زمان پیامبر علیه الصلاة والسلام بخاطر توبه کردن از کفر سه شرط ذکر شده که یک آن زکات است: {فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ} التوبة: ۵

ترجمه:- پس اگر توبه کنند و نماز را برپا دارند و زکات را بپردازند آنها را آزاد بگذارید.

زکات از برای اخوت اسلامی علامه گردانیده شده است: {فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ} التوبة: ۱۱

در حدیث شریف آمده است: در باره زکاة پیامبر علیه السلام فرموده است: «بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَ إِقَامِ الصَّلَاةِ، وَ إِيْتَاءِ الزَّكَاةِ، وَ الْحَجِّ، وَ صَوْمِ رَمَضَانَ». متفق علیه

ترجمه:- رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: اسلام به پنج بناء استوار است: گواهی دادن بر اینکه جز الله دیگر معبودی به حق نیست و محمد رسول و فرستاده الله است، برپاداشتن نماز، اداء کردن زکاة، حج بیت الله و گرفتن روزه ماه مبارک رمضان.

وقتیکه رسول الله صلی الله علیه وسلم حضرت معاذ رضی الله عنه را به یمن میفرستاد برایش اینطور نصیحت کرد: (فَاعْلَمِهِمْ أَنَّ اللَّهَ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً فِي أَمْوَالِهِمْ تُوْخَذُ مِنْ أَعْيَانِهِمْ وَتُرَدُّ فِي فُقَرَائِهِمْ). سنن ابی داود-ن (۱۶/۲). ترجمه: آنها را آگاه بساز بر اینکه الله تعالی ایشان زکاة را در مالهایشان فرض کرده است که از مالداران گرفته میشود و به فقراء داده میشود.

فضیلت و اهمیت دادن زکاة:

۱- الله جل جلاله توبه کردن از شرک و اداء کردن نماز و دادن زکات را عنوان اسلام گردانده است و این هر سه را شرط اخوت اسلامی گردانیده است. الله تعالی فرموده است: (فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ) [التوبة: ۱۱].

ترجمه:- پس اگر توبه کنند و نماز را برپا دارند و زکاة را بپردازند برادران دینی شما هستند.

۲- زکات نشانه ایمان، برهان و حجت محکم از برای اخلاص است و بدون دادن زکاة انسان در جمله آن مومنینی شمرده نمیشود که الله تعالی برای آنها وعده فلاح و فردوس داده است. الله تعالی فرموده است: (قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ ... وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ) [المؤمنون: ۱-۴].

ترجمه:- قطعاً مومنان رستگار شدند کسانی اند که در نماز خویش فروتنی میکنند و کسانی اند که از بیهوده روی گردانند و کسانی اند که زکات میپردازند.

وعید های شدید نپرداختن زکاة:

بعضی مردم در مورد پرداخت زکاة آنقدر بی تفاوت اند گویا که این کدام عمل مستحب یا مندوب باشد و یا اینکه حکم پرداخت زکاة مانند سایر خیرات ها است، در حالیکه پرداخت زکاة رکن سوم اسلام است که در آن سستی کردن و یا بخل ورزیدن و زکاة ندادن که در این مورد در قرآن کریم و احادیث نبوی و عیدهای شدید و جزایهای سنگین ذکر شده است.

پرداخت نکردن زکاة گناه کبیره است که در باره آن وعید های شدید آمده است.

✓ الله تعالی در قرآن کریم فرموده است کسانی زکاة نمی دهند در روز آخرت به همان مال شان داغ کرده میشوند.

الله تعالی میفرماید: (وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يَنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ * يَوْمَ يُخْمَىٰ عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَىٰ بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كَنَزْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْنِزُونَ) [التوبة: ۳۴-۳۵].

ترجمه:- و کسانی که طلا و نقره را ذخیره میکنند و آنرا در راه الله مصرف نمی کنند پس آنها را به عذاب دردناکی مژده ده؛ در روزیکه آن طلا و نقره را در آتش دوزخ گرم و سوزان کرده میشود و به آن پیشانی ها و پهلو ها و پشت های شان داغ کرده میشود به آنها گفته میشود این کیفر همان چیزی است که برای خویشتن ذخیره میکردید پس جزای آنچه را که ذخیره میکردید بچشید.

✓ کسانی که از روی بخل زکاة نمیدهند، مال زکاة به میت حلقه میکند و به شکل طوق به او انداخته میشود. الله تعالی فرموده است: (وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ بِمَا أَنَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرًا لَّهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهُمْ سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخَلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ). آل عمران: (۱۸۰)

ترجمه:- و می‌دانند کسانی که بخل می‌ورزند به آنچه الله تعالی از فضل خود به آنها داده است که بخل برای آنها بهتر است بلکه بخل برای ایشان بد است آنچه که به آن بخل ورزیده اند، روز قیامت طوق گردن ایشان گردانده خواهد شد و از آن الله است میراث آسمانها و زمین والله به آنچه می‌کنید آگاه است.

جمهور مفسرین می‌گویند که این آیت در باره مانعین زکاة نازل شده است. (روح المعانی (۴/ ۱۴۰)

ابن عاشور در معنی (سَيَطُوقُونَ) مینویسد: (أَي تَجْعَلُ أَمْوَالَهُمْ أَطْوَقًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَعَذَّبُونَ بِحَمَلِهَا). التحرير والتنوير (۳/ ۳۶۶) یعنی در روز قیامت مالهای ایشان طوق گشتانده میشود در گردن های ایشان که از بدوش کشیدن آن معذب میشوند. امام طبري در معنی کلمه می‌گوید: (سَيَجْعَلُ اللَّهُ مَا بَخَلَ بِهِ الْمَانِعُونَ الزَّكَاةَ، طَوْقًا فِي أَعْنَاقِهِمْ كَهَيْئَةِ الْأَطْوَاقِ الْمَعْرُوفَةِ) تفسیر الطبري (۷/ ۴۳۳) زود است که می‌گرداند الله تعالی آن مالی را که در آن بخل ورزیده اند مانعین زکاة طوق در گردن ایشان مانند طوق معروف.

✓ کسیکه زکاة نمی‌دهد مال او در روز قیامت به صاحبش حلقه میزند و او را نیش میزند. در حدیث شریف آمده است: (عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «مَنْ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَلَمْ يُوَدِّ زَكَاتَهُ مَثَلُ لَهُ مَالُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ شُجَاعًا أَقْرَعٌ، لَهُ زَبِيَّتَانِ، يَطُوقُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، ثُمَّ يَأْخُذُ بِلَهْزِمَتَيْهِ - يعني بشدقيه - ثُمَّ يَقُولُ: أَنَا مَالِكٌ، أَنَا كَنْزُكَ، ثُمَّ تَلَا: (وَلَا يَخْسِبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ...)). رواه البخاري

ترجمه:- از ابوهریره رضي الله عنه روایت است که می‌گوید: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمودند: کسی را که الله تعالی مال فراوان داده باشد و زکات آن مال را ندهد مال او در روز قیامت به شکل (یک مار کل ماریکه سر او موی ندارد و این علامه زهری بودن او است) این مار دو دندانی دارد که در روز قیامت به صاحب خود حلقه میزند و او را با هردو الاشه خود می‌گیرد (و یا هردو الاشه صاحب مال را می‌گیرد) و برای او می‌گوید من مال تو هستم من خزانه تو هستم، سپس این آیت مبارک را تلاوت کرد: (وَلَا يَخْسِبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ).

✓ کدام شخصیکه زکات طلا و نقره خود را ندهد در روز قیامت این طلا و نقره برای او یک تخته جور میشود و در آتش جهنم گرم میشود که به آن پهلویها و پیشانی او داغ کرده میشود. کسیکه زکاة حیوانات خود را ندهد این حیوانات در روز قیامت به پاهای خود بالای او ایستاد میشوند و به او با دهنش دندان می‌گیرند. نبی علیه السلام در حدیث شریف میفرماید: (عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: مِمَّنْ صَاحِبٌ ذَهَبٍ وَلَا فِضَّةٍ لَا يُؤَدِّي مِنْهَا حَقَّهَا؛ إِلَّا إِذَا كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ صُفِّحَتْ لَهُ صَفَائِحُ مِنَ نَارٍ، فَأَحْمِيَ عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَيَكْوِي بِهَا جَنْبَهُ وَجَبِينَهُ وَظَهْرَهُ؛ كُلَّمَا بَرَدَتْ أُعِيدَتْ لَهُ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ حَتَّى يَقْضَى بَيْنَ الْعِبَادِ؛ فَيُرَى سَبِيلَهُ: إِمَّا إِلَى الْجَنَّةِ وَإِمَّا إِلَى النَّارِ. قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَإِلَيْهَا قَالَ: وَلَا صَاحِبٌ إِلَّا لَا يُؤَدِّي مِنْهَا حَقَّهَا وَمِنْ حَقَّهَا حَلْبُهَا يَوْمَ وِرْدِهَا إِلَّا إِذَا كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بَطِحَ لَهَا بِقَاعٍ قَرَقَرٍ أَوْ قَرَّ مَا كَانَتْ لَا يَفْقِدُ مِنْهَا فَصِيلًا وَاحِدًا تَطْوُهُ بِأَخْفَافِهَا وَتَعَضُّهُ بِأَفْوَاهِهَا كُلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ أَوْ لَهَا رَدٌّ عَلَيْهِ أُخْرَاهَا فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ حَتَّى يَقْضَى بَيْنَ الْعِبَادِ فَيُرَى سَبِيلَهُ إِمَّا إِلَى الْجَنَّةِ وَإِمَّا إِلَى النَّارِ). قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَالْبَقَرُ وَالْغَنَمُ قَالَ: « وَلَا صَاحِبٌ بَقَرٍ وَلَا غَنَمٍ لَا يُؤَدِّي مِنْهَا حَقَّهَا إِلَّا إِذَا كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بَطِحَ لَهَا بِقَاعٍ قَرَقَرٍ لَا يَفْقِدُ مِنْهَا شَيْئًا لَيْسَ فِيهَا عَقْصَاءٌ وَلَا جُلْحَاءٌ وَلَا عَضْبَاءٌ تَنْطِحُهُ بِقُرُونِهَا وَتَطْوُهُ بِأَخْلَافِهَا كُلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ أَوْ لَهَا رَدٌّ عَلَيْهِ أُخْرَاهَا فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ حَتَّى يَقْضَى بَيْنَ الْعِبَادِ فَيُرَى سَبِيلَهُ إِمَّا إِلَى الْجَنَّةِ وَإِمَّا إِلَى النَّارِ). صحیح مسلم (۳/ ۷۰)

ترجمه:- از ابوهریره رضي الله عنه روایت است می‌گوید: که رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمودند: هیچ صاحب طلا و نقره نیست که حق (زکاة) را اداء نکردند مگر اینکه در روز قیامت مال او تخته از آتش جور میشود و به آتش دوزخ گرم کرده میشود و پهلویها و پیشانی او به آن داغ کرده میشود هر گاه این تخته سرد شود باز دوباره گرم میشود در آن روزیکه اندازه

آن پنجاه هزار سال است و این حالت ادامه دارد تا اینکه در بین بندگان فیصله صورت گیرد، بعداً معلوم میشود که راه این شخص به سوی جنت است و یا دوزخ. با شنیدن این ارشاد از رسول الله علیه و سلم سوال شد که ای رسول خدا صلی الله علیه و سلم این حکم از برای صاحب زر بود. آیا حکم شتران چه طور؟ رسول الله صلی الله علیه و سلم فرمودند: صاحب شتران اگر حق (زکاة) آنها را نکرده و از جمله حقوق آن دوشیدن آن است در روزیکه به آب وارد شود (یعنی از جمله مستحبات او این است که دوشیده شود در وقت وارد شدن به آب تا اینکه مردمانیکه رفت و آمد به آب میکنند به آنها داده شود)، چون در روز قیامت صاحب شتران در میدان هموار در بین شتران انداخته میشود در حالیکه شتر فربه و چاق ترین حالت دنیایش می آید در حالیکه چوپه های شتران هم در آن موجود میباشد یعنی شترها در تعداد خود پوره میباشند و صاحب شتر یکی آنها کم نمی بیند، و این شترها خوب فربه میباشد و صاحب خود را در زیر پای میدهد میکنند و به دندان های خود او میگردد، هر گاه قطاری از شتران بعد از میده کردن و دندان زدن برون قطاری دوم می آید و صاحب خود را زیر پای خود میدهد کرده و به دندانهای خود او را میگیرند و این عمل همیشه با او انجام میشود در روزیکه اندازه آن پنجاه هزار سال است تا اینکه در بین بنده گان فیصله صورت گیرد و ایشان به سوی دوزخ و یا جنت بروند، به شنیدن این از رسول الله صلی الله علیه و سلم سوال شد ای رسول خدا صاحب گاو و گوسفند چه حال خواهد داشت؟ رسول الله صلی الله علیه و سلم فرمودند: کسیکه حقوق (زکات) آنها را نکرده در روز قیامت در میدان هموار به روی انداخته میشود و همه گاو ها و گوسفند ها در حالیکه هیچ یکی از آنها کم نمی باشد و شاخ های ایشان هم سالم بوده (یعنی میده و کوتاه نمی باشد). این گاو ها و گوسفند ها صاحب خود را به شاخ ها و سم ها میزنند، در روزیکه اندازه آن پنجاه هزار سال است تا اینکه در بین بنده گان فیصله صورت گیرد و هر کدام به راه خود به سوی جنت و یا دوزخ برود.

✓ رسول الله صلی الله علیه و سلم از شفاعت ایشان انکار میکند. در حدیث شریف آمده است: *عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَأْتِي الْأَيْلُ عَلَى صَاحِبِهَا عَلَى خَيْرِ مَا كَانَتْ إِذَا هُوَ لَمْ يُعْطِ فِيهَا حَقَّهَا تَطَوُّهُ بِأَخْفَافِهَا وَتَأْتِي الْغَنَمُ عَلَى صَاحِبِهَا عَلَى خَيْرِ مَا كَانَتْ إِذَا لَمْ يُعْطِ فِيهَا حَقَّهَا تَطَوُّهُ بِأَذْلَافِهَا وَتَنْطَحُهُ بِفُرُونِهَا وَقَالَ وَمَنْ حَقَّهَا أَنْ تُحْلَبَ عَلَى الْمَاءِ قَالَ وَلَا يَأْتِي أَحَدَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِشَاةٍ يَحْمِلُهَا عَلَى رَقَبَتِهِ لَهَا يِعَارُ فَيَقُولُ يَا مُحَمَّدُ فَأَقُولُ لَا أَمْلِكُ لَكَ شَيْئًا قَدْ بَلَّغْتُ وَلَا يَأْتِي بِبَعِيرٍ يَحْمِلُهُ عَلَى رَقَبَتِهِ لَهُ رُغَاءٌ فَيَقُولُ يَا مُحَمَّدُ فَأَقُولُ لَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا قَدْ بَلَّغْتُ* . صحیح البخاری ت (۴۰۸/۳)

ترجمه:- ابو هریره رضی الله عنه میگوید که رسول الله صلی الله علیه و سلم فرمودند: شتر می آید به صاحب خود به حالت خوب (یعنی در حال قوت و طاقت) در حالیکه حق (زکاة) آنها نداده باشد و صاحب خود را زیر پا کرده و بر سر او بالا میشود و همچنان می آید گوسفند به حالت قوت و طاقت در حالیکه مالک حق آنها نداده است (یعنی زکاة آنها نداده باشد) با سم های خود بالای او بالا میشود و او را زیر پای میکند و به شاخ های خود او را میزند و از جمله حقوق آن دوشیدن آن در وقت ورود آب است (یعنی دوشیده میشد در این وقت تا به مسافرومسکینی که به آب گرفتن می آمدند داده میشد) راوی میگوید: نمی آید یکی از شما در روز قیامت با گوسفندی که بدوش کشیده آنها در حالیکه گوسفند آواز میکند و این شخص میگوید: ای محمد صلی الله علیه و سلم شفاعت من را کن! من به او میگویم! من برای تو هیچ چیزی را در اختیار ندارم یقیناً من سخن خود را به شما رسانده بودم. و نمی آید صاحب شتر در حالیکه شتر را به دوش کشیده و شتر آواز میکند و این شخص میگوید: ای محمد صلی الله علیه و سلم شفاعت من را بکن! من میگویم: من از برای شما هیچ چیزی در اختیار ندارم یقیناً من سخن خود را رسانده بودم.

✓ بالای زکاة ندهنده گان رسول الله صلی الله علیه و سلم لعنت گفته است: در حدیث شریف آمده است: *(عَنْ عَلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَعَنَ أَكْلَ الرَّبَا وَمَوْلَاهُ وَشَاهِدِيهِ وَكَاتِبِيهِ وَالْمُحِلَّ وَالْمُحَلَّلَ لَهُ وَالْوَأْسِمَةَ وَالْمُسْتَوْشِمَةَ وَمَنْعَ الصَّدَقَةِ)*. مسند أحمد (۴۶۲/۲)

ترجمه:- از علی رضی الله عنه روایت است او میگوید که رسول الله صلی الله علیه وسلم لعنت گفته است به سودخور، سود ده، شاهدان و کاتب سود و به حلاله کننده، و کسیکه برای او حلاله کرده میشود، بالای خال کوبنده گان و کسیکه طلب خالکوبی میکند و بالای مانعین زکاة .

در روایت دیگری علی کرم الله وجهه میفرماید: (عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ لَعِنَ مَانِعُ الصَّدَقَةِ). رواه الترمذي ترجمه:- حضرت علی رضی الله عنه فرموده است ملعون است زکات ندهنده گان.

✓ در صورت زکاة ندادن مال و سرمایه به عذاب های مختلف هلاک شده و از بین میرود . در حدیث شریف آمده است: (عن عبادة بن الصامت قال : أتى رسول الله صلى الله عليه و سلم وهو قاعد في الحطيم بمكة فقيل يا رسول الله أتى على مال فلان نسييف البحر فذهب به فقال رسول الله صلى الله عليه و سلم ما تلف مال في بحر ولا بر إلا بمنع الزكاة فحرزوا أموالكم بالزكاة). مسند الشاميين للطبراني (١/ ٣٤)

ترجمه: از عباده بن صامت رضی الله عنه روایت است او میگوید که به نزد رسول الله صلی الله علیه وسلم آدم در حالیکه او در مکه مکرمه در حطیم نشسته بود به او گفته شد ای رسول خدا! به مال فلانی موج بحر آمده و مال او را از بین برده است سپس رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: تلف نمیشود مال در بحر و خشکه مگر به سبب منع کردن زکاة پس حفاظت کنید مالهای خود را به دادن زکاة .

✓ زکاة ندادن خوی و خصلت مشرکین است، و به ندادن زکاة خود را مشابه کردن به مشرکین است، الله تعالی فرموده است: (وَوَيْلٌ لِلْمُشْرِكِينَ * الَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ) [فصلت: ٦، ٧].

✓ زکاة ندادن علامه نفاق است و زکاة ندادن یکی از موجبات نفاق است. الله تعالی فرموده است: (وَلَا يُنْفِقُونَ إِلَّا وَهُمْ كَارِهُونَ). [التوبة: ٥٤]

✓ کسیکه زکاة نمی دهد رسول الله صلی الله علیه وسلم در روز قیامت شفاعت او را نمی کند، طوریکه در حدیث فوق ذکر شد: (وَلَا يَأْتِي بَعِيرٍ يَحْمِلُهُ عَلَى رَقَبَتِهِ لَهُ رُغَاءٌ فَيَقُولُ يَا مُحَمَّدُ فَأَقُولُ لَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا قَدْ بَلَغْتُ) . صحیح البخاری ت (٣/ ٤٠٨)

✓ زکاة ندادن سبب خشکسالی و قطع باران است. در حدیث شریف آمده است: عن بُرَيْدَةَ رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: (ما منع قوم الزكاة، إلا ابتلاهم الله بالسنين) رواه الطبراني في الأوسط، ورواه ثقات.

ترجمه:- هیچ قومی زکاة را منع نمی کنند مگر اینکه الله تعالی آنها را به خشک سالی می آزمايد.

مقاصد دادن زکاة :

زکاة در اسلام بخاطر مقاصد زیادی مشروع گردیده است که بعضی آنها قرار ذیل است:

١- در دادن زکاة بندگی به الله تعالی و بجای آوردن حکم پروردگار است: این بدان معنی است که الله تعالی بر مسلمانان فرض گردانیده است که مانند: نماز، زکات را هم اداء کنید پس کسیکه زکاة را اداء میکند در حقیقت حکم الله تعالی را بجا آورده است، طاعت و بندگی الله تعالی را میکند که این وظیفه مسلمان است. (إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنِ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ). التوبة: (١٨)

ترجمه:- مسجدهای الله را تنها کسی آباد میکند که به الله و روز آخرت ایمان داشته باشد و نماز را بر پا دارد و زکات را بپردازد و جز الله از کسی نترسد.

۲- در پرداختن زکاة شکر گزاری نعمت مالی الله تعالی است: وقتیکه مسلمان زکاة مال خود را جدا میکند شکر نعمت الله تعالی را بجا آورده و به فضل و کرم الله تعالی اعتراف میکند.

۳- دادن زکات پاکی از برای گناهان است: وقتیکه مسلمان زکات مال خود را جدا میکند این سبب میشود که الله تعالی گناهان او را میبخشد و از جهنم او را نجات میدهد، که این مطلب در این آیه مبارک ذکر شده است: (خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا). التوبة: (۱۰۳)

۴- زکات دادن بخل و کنجوسی را از بین میبرد: بخل و کنجوسی یک مرض بد است و وقتیکه بنده به آن مبتلا شود قلب او وابسته به دنیا میشود و از آخرت غافل میشود، زکات دادن سبب خلاصی از بخل و کنجوسی میگردد و علاقه مندی قلب او به دنیا کم میشود و در راه الله نفقه بیشتر میکند.

۵- زکات دادن سبب پاکی و زیادت مال میگردد: زکاة دادن سبب پاکی مال باقی مانده و زیادت مال میگردد، زیرا وقتیکه در مال حق کسی دیگری تعلق گیرد مال ملوث و مشکوک میشود و وقتیکه حق غیر جدا کرده شود پس مال پاک شده و زیاد میشود. الله تعالی فرموده است: (يَمْحَقُ اللَّهُ الرِّبَا وَيُرْبِي الصَّدَقَاتِ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ). البقرة: (۲۷۶)
ترجمه: الله برکت سود را نا بود میسازد و صدقات را افزایش میدهد والله هر ناسپاس و گنهگار را دوست ندارد.

۶- به دادن زکاة با فقراء کمک میشود و قلب های آنها از حسد پاک میشود: زیرا که به دادن زکاة از فقیر و مسکین فقر و نیستی کم شده و یا از بین میرود و حاجت او برآورده میشود همچنان قلب فقیر از کینه و حسد یکه در برابر مالداران و اغنیا داشتند پاک میشود.

۷- به دادن زکات جامعه از امراض و مشکلاتهای مختلف پاک میشود: زیرا که وقتیکه مسلمان زکات مال خود را جدا کند حاجات مردم محتاج در جامعه برآورده میشود و در بین افراد جامعه محبت و دوستی زیاد میشود، و چادر فقر از جامعه برچیده میشود و از جامعه امراض اجتماعی از قبیل: سرقت، اختطاف، حسد و بد بینی، بغض کم میشود و ضروریات مردم مستحق تایک اندازه برآورده میشود و در جامعه خوشحالی و محبت زیاد میشود.

وقت اداء کردن زکاة:

از جمله شرایط فرضیت زکات یک شرط این است که به مال یکسال هجری قمری بگذرد، وقتیکه بالای مال یکسال پوره گذشت، پس زکات بالای آن فرض شد، مردم در ماه های مختلف زکات میدهند، کسی در ماه رمضان و کسی در ماه رجب المرجب اداء میکنند. از دیر زمانی به اینطرف در بین اکثر مسلمانان معمول است که زکات خود را در ماه رجب اداء میکنند و این یک عمل خوب است، زیرا که ماه رجب از جمله آن چهار ماه عزت مند است.

در صحیح البخاری و مسلم آمده است که نبی علیه السلام در خطبه حجة الوداع فرمودند: (إن الزمان قد استدار كهيئته يوم خلق الله السماوات و الأرض السنة اثنا عشر شهرا منها أربعة حرم ثلاثة متواليات : ذو القعدة و ذو الحجة و المحرم و رجب مضر الذي بين جمادى و شعبان). متفق عليه

به تحقیق زمانه به اصل خود برگشت طوریکه الله تعالی آسمان و زمین را در آن روز پیدا کرد. سال دوازده ماه است، از جمله آن چهار ماه عزتمند است، سه ماه آن پی در پی است که ذوالقعدة، ذوالحجة و محرم و دیگر رجب است که آنرا رجب مضر- گفته میشود که در بین جمادى الثانی و شعبان قرار دارد.

امام ابن رجب الحنبلي میگوید (و اختلف في أي هذه الأشهر الحرم أفضل؟ فقيل: رجب قاله بعض الشافعية). که در این باره در بین علماء اختلاف است که در بین این چهار ماه عزتمند و کدام یکی از آنها بهتر است. بعضی علماء شوافع میگویند که رجب المرجب بهتر است. لطائف المعارف (ص: ۱۲۴)

تحويل قبله از بيت المقدس به سوی کعبه شریف هم در ماه رجب صورت گرفته است. علامه سندی میگوید: (وَكَانَ التَّحْوِيلُ فِي نِصْفِ شَهْرِ رَجَبٍ مِنَ السَّنَةِ الثَّانِيَةِ عَلَى الصَّحِيحِ وَبِهِ جَزَمَ الْجُمْهُورُ). حاشية السندي على ابن ماجه (۲/ ۳۶۸) به کسیکه زکات فرض گردد اداء کردن آن علی الفور واجب است و در تأخیر کردن آن بدون عذر گناهگار میشود. (حاشية الطحطاوي على المراقي ص: ۴۶۸)

مقدار زکاة:

در پول نقد معیار زکاة طلا ویا نقره است. و قتیکه نزد کسی دوصد درهم (نقره) و یا قیمت آن باشد از قرض و حاجت اصلی آن زیاده باشد و سال به آن بگذرد زکات بالای او فرض است که باید آنرا اداء کند.

و یا اینکه به نزد کسی (۲۰) دینار طلا و یا قیمت آن پول نقد باشد و سال به او بگذرد زکات بالای او فرض است باید زکات آنرا پرداخت کند.

نصاب وجوب زکاة

شماره	جنس زکاة	مقدار قدیم	مقدار گرام	قیمت به افغانی	مراجع
۱	نقره	۲۰۰ درهم	(۶۱۲،۳۵) گرام	تقریباً به نرخ کابل (۴۰۰۰۰)	احسن الفتاوی
۲	طلا	۲۰ دینار	(۸۷،۴۷۹) گرام	تقریباً به نرخ کابل (۳۴۹۹۱۶)	محمود الفتاوی

مستحقین زکاة:

مستحقین زکات هشت گروه مردم اند که الله جلاله در این آیت شریف از آنها یاد کرده است: (إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسَاكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأَبْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ) التوبة: (۶۰)

ترجمه: همانا صدقه ها (زکات) برای نیازمندان و درماندگان و کارکنان بران (گرد آوری) و کسانی که دل شان به دست آورده می شود و در راه آزادی بردگان و قرضداران و در راه خدا (جهاد) و مسافر است، فریضه ای است از خدا و خداوند دانای فرزانه است.

به اغنیا و بنی هاشم زکات دادن جواز ندارد.

به آیات قرآن کریم واحادیث پیامبر صلی الله علیه وسلم مستحقین زکات معلوم اند که بغیر از آن آنها به کسی دیگری و در جای دیگری مصرف کردن زکات جواز ندارد. مصارف زکات ذیل منحصر است و به دیگران دادن جواز ندارد و مستحقین زکات اینها اند:

۱- فقراء : فقراء : جمع فقیر، کسی که آنقدر مالی داشته باشد که از نصاب زکات کم باشد و مال بیشتر دارد اما در ادای قرض غرق است.

۲- مساکین: جمع مسکین، کسی را گفته میشود که هیچ چیز ندارد و حالت او از فقیر بد تر است.

۳- العاملون علیها: یعنی کسانی که مؤظف جمع آوری زکات و حساب و کتاب آن و رساندن آن به مستحق زکات است، ایشان در برابر کاری که انجام میدهد از پول زکات برایش مزد پرداخته می شود ، هرچند که پولدار هم باشد .

۴- المؤلفة قلوبهم: کسانی اند که نبی علیه السلام به ایشان میلان میکرد و به آنها محبت میکرد بخاطر اینکه اینها اسلام بیاورند و یا شر ایشان دفع گردد و یا اینکه اراده شان قوی شود و به اسلام ثابت قدم بمانند و اینها سه طبقه مردم بودند.

۵- وفي الرقاب: مراد از این غلامان مکاتب است اینها آن غلامانی اند که با باداران خود به توافق رسیده اند که اگر به بادار خود مال بدهند آنها ایشان را آزاد میکنند.

۶- الغارمون: جمع غارم یعنی قرض دار است که از پرداخت قرض عاجز باشد.

۷- وفي سبيل الله: این آن مجاهدین فقیر اند که جانهای خود را در راه جهاد وقف کردند.

۸- ابن السبيل: عبارت از مسافری است که اندوخته های سفرش در اثنای سفر تمام شده است ، برای این گونه مردم همان مقدار زکات داده می شود که او را به خانه اش برساند هرچند که غنی و ثروتمند هم باشد.
در تمام اینها فقر شرط است بغیر از عامل زکاة : (نور الإيضاح (ص: ۱۳۳)